

Grazia Deledda

MURATTI

 SAGA
EGMONT

Grazia Deledda

Muratti

Suomentanut
Jalmari Hahl

SAGA Egmont

Muratti

Translated by Jalmari Hahl

Original title: *L'edera*

Original language: Italian

Cover image: Shutterstock

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemystä.

Copyright © 1908, 2021 Grazia Deledda and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726315912

1st ebook edition

Format: EPUB 2.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga Egmont - a part of Egmont, www.egmont.com

I

Oli lauantai-ilta, Pyhän Basiliuksen juhlan aatto. Pyhä Basilius oli Barunèin kylän suojeluspyhimys. Kaukaa kuului epäselvää hälyä: rakettien rätinää, rummun pärinää, lasten huutoja. Mutta kapealla, viettävällä polulla, joka vielä hohti punaisena iltaruskon heijastuksessa, kuului vain don Simone Decherchin honottava ääni.

— Poika on siis kadoksissa, tuo vanha ylimys sanoi istuessaan talonsa portin edessä keskustellen toisen vanhuksen, Cosimu Damianun kanssa, joka oli don Simonen veljenpojan Paulu Decherchin appi. Kuka on nähnyt hänet? Minne se poika lienee joutunut? Sitä ei kukaan näy tietävän. Ihmiset hokevat, että isä on tappanut hänet ... Ja kaikki tämä johtuu siitä, ettei enää ole jumalanpelkoa eikä kunniantuntoa. Minun nuoruuteni aikana eivät ihmiset rohjenneet ajatellakaan, että isä voisi tappaa poikansa.

— Jumalanpelkoa ei totisesti enää ole ihmisissä, myönsi ukko Cosimu, jonka ääni muistutti don Simonen ääntä. Mutta tämä ei vielä todista mitään.

Raamatunhistoriassakin on esimerkkejä siitä, kuinka kauheasti on paneteltu aivan viattomia ihmisparkoja. Ja tuo kadonnut poika, Santus paimenen poika, oli oikea lemmon sikiö. Kolmetoistavuotiaana hän jo näpisteli taitavasti kuin vanha varas, eikä Santus mahtanut nulikalle mitään. Isä antoi pojalle aimo selkäsaunan, minkä jälkeen tämä katosi ja kai lähti kiertämään maailmaa. Ennen lähtöään hän oli sanonut vanhalle

paimenelle, isänsä toverille: 'Katoan kuin höyhen ilmaan, ettekä enää näe minua'.

Don Simone pudisti epäillen päätään ja katsoi kauas tielle. Sieltä näkyi lähestyvän musta hahmo kulkien mataloiden, tummanharmaiden talojen seinien vierustaa.

Pieni maalaistyttö seisoi oviaukossa, josta virtasi ulos kellervää valoa, ja näytti kuuntelevan vanhusten keskustelua.

Don Simonen avoimesta portista näkyi käytävä ja sen perällä niinikään avoin ovi, jonka taustana oli puuryhmä.

Decherchin perheen talo oli ikivanha, ehkä jo keskiajalla rakennettu. Iso, musta portti, jonka päädyssä oli suippokatto, karniisi ja luhistumaisillaan olevat rautaparvekkeet, erotti sen selvään kylän muista, vähäpätöisistä taloista. Se näytti pahoin kolhiutuneelta ja ränsistyneeltä, mutta oli kuitenkin vielä säilyttänyt jotakin entisestä suuripiirteisyydestään ja komeudestaan. Nuo seinät, joiden halkeilleen laastituksen raoista pilkistivät esiin ajan hampaan kalvamat tiilet, laho musta portti, jonka huipussa koreileva kuorikannatin johdatti mieleen arvostaan kerskailevan, rappiolle joutuneen aatelismiehen, rikkaruohoa kasvava karniisi, vanhasta vihreästä kirjosilkistä tehty kiiltäväksi kulunut vuodepeite, joka roikkui parvekkeen kaiteella, herättivät alakuloisia, salaperäisiä tunnelmia, jopa ihailuakin kylän asukkaissa. Nämä olivat tottuneet pitämään Decherchin perhettä seudun vanhimpana ja hienoimpana.

Don Simone itse oli talonsa kaltainen. Hän käytti porvarillista pukua, mutta päähineenä hänellä oli sardinialainen lakki, ja paidankaulurissa oli kultanapit. Hänkin oli vanhuuttaan rapistunut, mutta ylpeä; hänen kookas vartensa oli painunut kumaraksi, hampaat olivat lähteneet, mutta tummat silmät kiiluivat kirkkaina. Lumivalkea, tuuhea tukka, lyhyt valkoinen piikkiparta ja

iso nenä antoivat hänen oliivinvärisille kasvoilleen erikoisen leiman, niin että hän muistutti osaksi patriarkkaa, osaksi vanhaa soturia.

Ja ukko Cosimu Damianu, joka asui Decherchin perheessä, muistutti ulkonäöltään Simonea. Hän oli samankokoinen ja valkotukkainen, hänen äänensä kuulosti myös samalta, mutta hänessä oli jotakin karkeaa, yksinkertaista ja sivistymätöntä. Hänen pukunsa oli talonpoikainen, mikä kaikki osoitti, että hän oli rahvaan mies, vaatimaton nöyrä työläinen, johon yhdessäolo don Simonen kanssa kuitenkin oli vaikuttanut jonkinverran sekä sisäisesti että ulkonaisesti.

— Kymmenen päivää kului, eikä poikaa vain kuulunut kotiin, ukko Cosimu jatkoi. Silloin isä lähti liikkeelle, kulki Ozieriin, jopa Galluraan asti. Hän tapasi paimenen ja kysyi: 'Oletko sattunut näkemään sinisilmäistä poikaa, jolla on luomi otsassa?' — 'Totta maar minä hänet olen nähnyt. Hän on Gallurassa renkipoikana lammastarhassa'. Niin paimen tiesi kertoa. Silloin Santus rauhoittui ja palasi kotikyläänsä. Mutta nyt typerät ihmiset puhuvat vallan kauheita, poliisikin on kuunnellut akkojen loruja, ja kaikki ahdistavat isäparkaa. Tämän sanotaan jälleen lähteneen etsimään poikaa. Eikö se ole ihan hullunkurista?

Don Simone pudisti päätään ja hymyili hiukan ivallisesti. Olihan ukko Cosimu aina ollut vähän herkkäuskoinen. Loukkautumatta vanhan ylimyksen ilmeisestä ivallisuudesta ukko kysyi kiivastuen:

— Herrainen aika, miksi aina itsepäisesti ajattelet paha lähimmäisestäsi?

Toinen ei enää hymyillyt. Hän kävi vakavaksi, melkein synkäksi.

— Ajat ovat pahat. Ei ole jumalanpelkoa, kaikki on mahdollista. Nuoret eivät usko Jumalaan, ja me vanhat

olemme kuin pehmeää taikinaa, katso näin! ... hän liikutti kättään, ikäänkuin vatkaton jotakin höllää ja venyvää. Me mukaudumme kaikkeen, ja kaikki menee päin mäntyä.

— Tuo on ehkä totta! ukko Cosimu huudahti. Hän alkoi sauvallaan koputella kiveä eikä virkkanut enää mitään.

Don Simone katseli häntä ja hymyili uudelleen.

— Olen samanlainen kuin poliisi, ajattelen usein kaikkein pahinta, mutta monesti osun oikeaan ... Joka elää, se näkee, Cosimu Damianu ...

Tämä koputteli yhä kepillään kiveä. Ja molemmat ajattelivat toinen totisena, toinen hymyillen, samaa asiaa, tai oikeamminkin samaa henkilöä.

Tällä välin oli vanhanpuoleinen nainen, jolla oli hartioilla koruompeleinen, ripsureunainen musta hartialiina, kiivennyt mäkenä kohoavaa tietä ja pysähtynyt molempien vanhusten kohdalle.

— Missä Rosa on? hän kysyi vähän levittäen saalin reunoja.

— Eiköhän liene pihassa Annesan kanssa, ukko Cosimu vastasi.

— Siunatkoon, kuinka kirkossa oli kuuma; siellä oli ihan tukehtua, eukko toimitti. Hän oli kookas; hänellä oli tummat renkaat silmien ympärillä, ja hänen hiuksensa olivat kammatut alas ohimoille, niin että ne näyttivät harmailta silkkinauhoilta.

Ukko Cosimu pudisti päätään. Tämä hänen lempityttärensä, kalpea, kookas nainen, näytti surevalta madonnalta.

— Vai oli kirkossa tukehtua? hän virkkoi lievää soimausta äänessä. Senkö tähden et malttanut olla loppuun asti? Miksi yleensä menit kirkkoon?

— Kävin ripillä. Huomenna on yleinen ripilläkäynti, nainen vastasi tynesti. Sitten hän aikoi mennä sisälle, mutta kääntyi vielä kysymään: Onko poika jo tullut

kotiin? Jollei hän ole vielä tullut, ei hän enää tänään tulekaan. Nyt lähden valmistamaan illallista.

— Mitä saamme illalliseksi, Rachele? don Simone kysyi haukotellen.

— Meillä on vielä taimenia, ja lisäksi paistamme munia. Eihän tänään ole vieraita.

— Mutta voi vielä tulla! ukko Cosimu huudahti hieman katkerasti. Onhan tämä ravintola vaatimaton, mutta kelpaa silti vieraille, joiden ei tarvitse maksaa.

— Se on totta; olin aivan unohtanut, että meillä on taimenia, don Simone virkkoi iloiten ajatellessaan hyvää ateriala. Ja vaikka tulisikin vieraita, on ruokaa riittämiin. Muistanpa, että meillä ennen aina kävi paljon vieraita näiden pyhimysjuhlien aikaan. Kerrankin tuli kymmenen, kaksitoista henkeä. Nykyisin ihmiset eivät enää käy kirkkojuhlissa, eivät enää tahdo kuulla puhuttavankaan pyhimyksistä.

— Ihmiset ovat tähän maailman aikaan köyhiä, Simone hyvä, ja ihminen voi tulla toimeen ilman juhliakin.

— Jäniskin loikkii alinomaa, vaikk'ei käy kirkossa, sanoi vanha herra, joka jo alkoi suuttua ukko Cosimun vastustelemisesta.

Molempien vanhusten jatkaessa väittelyään Rachele kulki käytävän perälle ja meni keittiön vieressä olevaan huoneeseen.

Hämärän viimeiset valonsäteet tunkivat sisälle puutarhan puolella olevasta ikkunasta. Donna Rachele riisui hartialiinansa ja kääri sen kokoon. Ärtynyt miehen ääni kuului sanovan:

— Voisit sytyttää lampun, Rachele. Te jätätte minut yksikseni pimeään kuin kuolleen ruumiin.

— Eihän vielä ole pimeä, ja on viileämpääkin, kun ei ole palavaa lamppua huoneessa, Rachele vastasi lempeästi puhuen hitaasti tapansa mukaan. Mutta sytytän

sen nyt heti, kun niin haluatte. Annesa! hän sitten sanoi katsahtaen keittiöön, yhäkö sinä seulot jauhoja? Lopeta jo. On jo myöhä. Missä Rosa on?

— Hän on pihalla, vastasi soinnuton ja melkein valittava ääni. Lopetan heti.

Donna Rachele sytytti lampun ja asetti sen ikkunan ja eteisen oven välillä olevalle isolle, mustalle tammipöydälle. Avara, matalahko ja savuttunut huone, jonka puukattoa kannattivat järeät orret, näytti vielä kolkommalta kellertävässä valossa. Kaikki tässä huoneessakin oli vanhaa ja ränstynyttä. Mutta vanhankuosisessa sohvassa, jonka päällys oli repaleinen, tammipöydässä, kerinpuissa, lahossa kaapissa, veistoksin koristetussa arkussa, sanalla sanoen kaikissa huonekaluissa oli jotakin tyylikästä ja ylhäissävyistä. Huoneen perällä istui vuoteessa puna- ja valkoruutuisiin pieluksiin nojaten hengenahdistusta poteva ukko raskaasti huohottaen.

— On viileämpi, on viileämpi! ukko murisi läähättäen ärtyisesti. Jospa minun edes olisi vähän viileämpi! Annesa, sinä pahuksen tyttö, jospa toisit minulle edes vähän vettä!

— Annesa, vie vähän vettä setä Zualle! donna Rachele kehoitti kulkiessaan keittiön läpi, joka oli isompi ja vielä savuttuneempi kuin edellinen huone.

Annesa, palvelijatar, laski käsistään jauhovasun, pudisti hamettaan ja kaatoi sangosta vettä lasiin.

— Tuotko sinä vettä vai et? hengästynyt ukko kirkui.

Annesa vei lasin vanhukselle. Ukko joi, ja nuori nainen katseli häntä. Harvoin kahdet ihmiskasvot ovat niin vähän toistensa kaltaiset.

Annesa oli lyhyt ja hintelä, näytti aivan lapselta. Lampunvalo levitti pronssihohdetta hänen ruskeille, pyöreille kasvoilleen, joiden melkein lapsekasta suloa

leuan kuoppa lisäsi. Isohkossa suussa, jonka hampaat olivat valkoiset ja tasaiset ja liittyivät tiukasti toisiinsa, oli julman ivan sekainen ilme, mutta raskaiden luomien peittämät siniset silmät olivat lempeät ja surumieliset. Harvapuheisen, kivulloisen palvelijattaren kasvoissa oli samalla ivallisuutta ja lempeyttä, huulilla ilkeän akan hymy ja silmissä alakuloisen pikkutyön katse, ja hänen päänsä oli kenossa ikäänkuin niskaan köytetyn raskaan, vaalean hiussykerön painosta. Pitkä kaula, joka oli vaaleamman ruskea kuin kasvot, pisti esiin leveäaukkoisesta paidasta; maalaiskuosiset kureliivit oli sidottu kireälle matalan poven ympärille. Tässä nuoressa naisessa oli paljon suloa ja notkeutta, nuorekasta ja puoleensa vetävää. Ainoastaan pitkät, luisevat kädet osoittivat, että hän oli aikuinen.

Hengenahdistusta poteva vanhus sitävastoin muistutti erakkoa, joka lepää rotkossaan kuolemaisillaan.

Hänen synkät, kovien tuskien uurtamat kasvonsa näyttivät pergamenttinaamarilta, ne olivat kellertävät ja ikäänkuin savussa tummuneet. Karvainen, huohottava rinta, joka paljastui paidan aukosta, pörröinen tukka, kellervä parta, luisevat kädet ja raajat, joiden muodot näkyivät laihoina kuin luurangolla raidin alta, vavahtelivat kuin ahdistuksesta.

Hän valitti yhä:

— Minun täytyy elää vain vavistakseni kolotuksesta!

Pieninkin seikka kiusasi häntä, ja hän itse oli vaivaksi kaikille ja tuntui elävän ainoastaan siirtääkseen kärsimyksensä taakaksi toisten hartioille.

— Annesa, hän uikutti tytön poistuessa tyhjä lasi kädessä, Annesa, pane ikkuna kiinni. Etkö näe, miten paljon hyttysiä tulvii sisälle? Pistelköt pirut sinua, niinkuin hyttysset purevat minua!

Mutta Annesa ei vastannut eikä sulkenut ikkunaan. Hän palasi keittiöön, asetti lasin vesiruukun viereen, meni pihalle ja sytytti tulen pihan kolkassa olevaan vajaan. Jotta kuumuus ja savu eivät olisi tunkeutuneet huoneeseen, jossa sairas vanhus makasi, Annesa kesäisin valmisti ruoan tässä vajasassa, joka oli järjestetty keittiöksi.

Kolkko hiljaisuus vallitsi pitkänkapealla pihalla, jonka suureksi osaksi täytti halkopino. Uusikuu riippui taivaanlaella pihamuurin yläpuolella valaisten vajan joka sopukan. Kaukaa kuului ääniä, raketit pamahtelivat, ja käheä, epävarmana hapuileva puhallussoitin yritti kaiuttaa ilmoille sävelmää:

Riennä, aatos, kultaisin siivin ...

Annesa asetti mustan kolmijalan tulelle, ja donna Rachelen mennessä ruokakomeroon kaatamaan öljyä pannuun, ilmestyi puutarhaportille kuusi-, seitsenvuotias tyttö, jolla oli suunnattoman suuri pää ja harva vaalea tukka.

— Annesa, Annesa, tule, täältä näkee raketit hyvin! tyttö huusi äänellä, joka kuulosti heikolta kuin hampaattomalla akalla.

— Mene heti sisään, Rosa; sisilisko voi puraista jalkaasi.

— Mitä vielä! tuo hento ääni virkkoi hiukan vavahtaen. Tule pian, Annesa ...

— Mene sisään, johan sen sanoin. Sammakoitakin on liikkeellä, sen tiedät.

Tyttö astui pihaan ja lähestyi pelokkaana vajaa. Huonosti ommeltu, keltaisilla pitseillä koristettu punainen hame vielä rumensi hänen muodotonta vartaloaan ja hänen kalpeita hampaattoman akan kasvojaan. Hänen otsansa oli iso ja ulospäin pullistunut,

niinkuin tavallisesti vesitautisilla, kasvot taas sisäänpainuneet.

— Istu tuohon! Annesa kehoitti. Näet raketit täältäkin.

Jokunen säihkyvä pallo kiitikin perässään kultainen häntä kuin pyrstötähdellä ylös vaalealle taivaalle ja näytti tavoittavan kuuta. Äkkiä se räjähti singoten ympärilleen tuhansia punaisia, sinisiä ja punasinerviä kipinöitä.

Rosa istui sardinialaisilla rattailla keskellä pihaa ilosta vavisten ja kallisti päätään, peläten ja toivoen, että nuo ihmeelliset sadepisarat rapisisivat hänen päälleen.

— Ainakin yksi noista säkenistä! hän huusi, painoi alas ison otsansa ja ojensi pientä kättään. Tahtoisin yhden niistä, tuon kullanhohteisen; se on varmaankin tähti.

— Aamutähti, virkkoi isoäiti, joka samassa palasi kädessään pata täynnä öljyä.

Annesa asetti padan kolmijalalle, ja »aatelisnainen» meni sisälle kattamaan pöytää.

— Putoilevatko nuo hyvin kauas? tyttönen kysyi. Sano! Metsäänkö? Sinne, missä sisiliskot asuvat?

— Voi, vielä paljoa kauemmaksi, sanoi palvelustyttö, joka oli alkanut paistaa taimenia.

— Minne kauemmaksi? Maantiellekö? Luuletko, että jokin niistä putoaa lähelle isää, kun hän ajaa siellä?

— Kuka sen tietää! Luuletko, Rosa, että hän vielä tänä iltana ehtii kotiin?

— Luulen varmasti! tyttö huudahti innoissaan. Mitä sinä luulet, Annesa?

— En tiedä, Annesa vastasi katuen, että oli puhunut asiasta. Hän palaa kotiin, milloin itse tahtoo.

— Onhan hän isäntä, eikö niin? Hän on niin voimakas ja voi käskää kaikkia, eikö niin? Rosa kysyi sellaisella äänenpainolla, joka ei sietänyt vastaväitteitä. Hän voi tehdä, mitä tahtoo, hän voi olla häijykin, eikö niin? Eihän kukaan voi rangaista häntä.

— Eipä kylläkään, palvelijatar myönsi vakavasti.

Sitten he molemmat, rattailta istuva tyttö ja lieden ääressä askaroiva Annesa, vaikenivat.

— Annesa! Rosa äkkiä huudahti, hän tuleeekin jo. Kuulen kavioiden kapseen.

Mutta Annesa pudisti päätään. Tuo ei kuulostanut Paulu Decherchin hevosen kavioiden kopinalta. Annesa tunsu hyvin tämän hevosen askelten töminän, joka palaa väsyneenä pitkältä ratsastukselta. Mutta Rosan kuulema kavioiden kapse pysähtyi portin kohdalle.

— Luulen, että se on vieras, Annesa sanoi tyytymättömänä. Toivottavasti ensimmäinen ja viimeinen.

Donna Rachele tuli jälleen pihalle, antoi Annesalle esiliinassa tuomansa kananmunat ja sanoi iloisesti:

— Sanoinhan, ettei kaikki toivo ole vielä mennyttä: tässä tulee vieraita

— Mokomakin ilo! palvelijatar murahti.

— Avaa portti, Annesa. Pyhimysjuhla ei ole juhla eikä mikään ilman vieraita.

Palvelijatar laski munat lieden ääreen ja meni avaamaan.

Lyhyen jätterä, ruskean pörröpartainen mies oli laskeutunut hevosen selästä maahan ja tervehti vanhuksia, jotka vielä istuivat portin edessä.

— Pyhä Anna teitä siunatkoon! Kuinka hurisee?

— Erinomaisesti, don Simone vastasi. Etkö huomaa, että näytämme nuorukaisilta, jotka ovat saaneet ensimmäiset haivenet leukaansa?

— Entä Paulu, missä Paulu on?

— Paulu palaa ehkä huomisaamuna. Hän lähti ratsain Nuoroon asioille.

— Miten voit, donna Rachele? Sinäkö se olet, Annesa? vieras sitten sanoi astuessaan pihaan ja taluttaessaan

hevostaan perästä. Vai et vielä ole naimisissa? Mihin saan panna hevosen kiinni? Ehkä tuonne vajaan?

- Tee, niinkuin parhaaksi näet, donna Rachele vastasi. Ole vapaasti kuin kotonasi. Pane vain hevonen vajaan, sillä talli on täynnä olkipatjoja.

Annese melkein nautti kuullessaan donna Rachelen valehtelevan.

Annese ajatteli katkerasti:

- Juhla ei todellakaan ole onnistunut ilman vieraita, mutta pyhimystenkin on joskus valehdeltava. Tallin katto on laho, eikä ole varoja sen korjaamiseen.

- Kuinka sisaresi voivat? - donna Rachele kysyi auttaessaan vierasta sitomaan kiinni hevosta. Entä äitisi?

— Kaikki voivat hyvin, kaikki kukoistavat kuin ruusut! mies vastasi ottaessaan satulannastasta riippuvan vasun.

— Tämä on aivan liikaa! Annese kiitteli ottaessaan tuomiset vastaan.

Hän meni keittiöön vieraan seurassa. Annese kumartui alakuloisena ja ivallisena tulen puoleen ja nakutti rikki munan kuoren lieden kiveä vasten.

Rosa kapusi kömpelösti rattailta maahan ja meni niinikään uteliaana sisälle nähdäkseen, mitä vasussa oli.

Hengenahdistusta potevan vanhuksen huoneessa, jota samalla käytettiin ruokahuoneena, oli pöytä katettu neljälle hengelle. Donna Rachele asetti siihen yhden lautasen lisää, ja vieras meni ukko Zuan luo.

— No, mitä kuuluu? hän kysäsi katsellen vanhusta uteliaasti.

Ukko ähisi ja kopeloi sormillaan rintaansa, jolla riippui urhoollisuusmitali rasvaisesta nauhasta.

— Huonoa, huonoa! hän vastasi tuijottaen vieraaseen, jota ei heti ollut tuntenut.

— Vai sinä se olet, Ballore Spanu? Nyt tunnen sinut hyvin. Ovatko sisaresi jo naimisissa?

— Eivät vielä, mies vastasi hiukan vihaisena tuosta kysymyksestä.

Samassa molemmat vanhukset tulivat sisään laahaten mukanaan tuolejaan ja istuutuivat ruokapöytään vieraan, donna Rachelen ja pikkutytön kanssa.

— Onko tuo Paulun tyttö? vieras kysyi vilkaisten Rosaan. Eikö pojallanne ole muita lapsia? Hän kai aikoo mennä uusiin naimisiin?

— Ei suinkaan, donna Rachele vastasi surullisesti hymyillen. Hänen ensimmäinen avioliittonsa oli siksi onneton, ettei hän hevin ajattele uutta. Niin, tämä on hänen ainoa lapsensa. Mutta ota toki ruokaa lautasellesi! Ethän sinä syö mitään. Ota tämä taimen, niin, juuri tämä!

— Vieläkö kirkkoherranne elää, se vanha pappi, joka kerran joutui maantierosvojen käsiin?

— Totta kai hän elää. Ja hyvästi eläekin, on kukoistavan pyylevä, että pois tieltä.

Samassa kuului kolkutusta portilta.

— Varmaankin uusi vieras, donna Rachele sanoi. Kuulin kavioiden kapsetta.

— Ehkä se on isä, Rosa virkkoi nousten tuoliltaan ja juoksi ottamaan selkoa tulijasta.

Oli todella tullut uusi vieras, joka kuului puhuvan portin takaa Annesan kanssa. Hän oli laiha, tummaverinen nuori mies kehoissa pukimissa. Palvelijatar ei tuntenut häntä ja katseli häntä ilmeisen epäluuloisesti.

— Tässäkö Simone Decherchi asuu? outo mies tiedusteli. Olen Aritzusta, nimeni on Melchiorre Obinu, ja olen don Simonen hyvän ystävän, Pasquale Solen, kummipoika. Isäkummini lähetti minut tuomaan kirjettä ystävälleen.

— Ravintola on avoinna! Annesa mutisi, mutta meni sentään ilmoittamaan don Simonelle, että hänen

ystävänsä kummipoika anoi vieraanvaraisuutta. Vanha ylimys ei vastannut mitään muuta kuin että oli pantava pöytään uusi lautanen.

Mutta vastatullut vieras tahtoi jäädä keittiöön, ja heti kun Annesa oli tuonut hänen eteensä pöytään leipäkorin, juustoa ja liikkiötä, hän alkoi syödä ahmien. Epäilemättä hän oli hyvin köyhä. Hänen vaatteensa olivat ylen huonot ja hänen suuret surulliset silmänsä olivat raukeat kuin sairaalla. Annesa katseli häntä ja tunsi tyytymättömyytensä lauhtuvan. Kun nyt Decherchit itsepäisesti avasivat ovensa kaikille, oli parempi antaa ruokaa köyhille kuin sellaisille rikkaille ahmureille kuin tuokin Ballore Spanu.

— Otapas tämä taimen! palvelijatar sanoi ojentaen köyhälle vieraalle osan omasta ateriansaan. Tuon sinulle heti juotavaa.

— Jumala sen sinulle palkitkoon, sisar! vieras sanoi syöden kaiken aikaa.

— Tulitko juhille?

— Niin tulin; aion kaupitella kannuksia ja ohjaksia.

Annesa kaatoi hänelle lasiin juotavaa.

— Jumala sen sinulle palkitkoon, sisar.

Mies joi, katsoi häneen ja näytti nyt vasta kiinnittävän huomiota hänen ulkonäköönsä. Varsinkin Annesan hiukset vetivät hänen katseensa puoleensa.

— Oletko palveluksessa tässä talossa? hän kysyi.

— Olen.

— Mutta oletko näiltä seuduilta? Et ole sen näköinen.

— En olekaan.

— Olet siis muualta?

— Niin olen.

— Mistä sitten?

— Jostakin kylästä ... maailmalta.

Palvelijatar poistui huoneesta, meni pihalle ja palasi jälleen keittiöön.

Köyhä vieras käytti hyväkseen tilaisuutta Annesan ollessa ulkona, täytti tyhjän lasinsa uudelleen ja kävi iloiseksi, melkein tungettelevaksi.

— Oletko kihloissa? hän kysyi Annesalta tämän tullessa jälleen sisään. Jollet vielä ole, niin katso, olisinko minä mieleisesi. Tulin tänne kannuksien ja ohjasten kaupalle ja etsimään morsianta.

Pila ei miellyttänyt Annesaa, joka taas kävi alakuloiseksi ja pilkalliseksi.

— Voithan sitoa yhden ohjaksistasi jonkun tämän puolen naisen kaulaan ja viedä hänet kotikylääsi.

— Älä höpise joutavia. Sano nyt, onko sinulla sulhanen vai ei! Karskista puheestasi päättäen sinulla ei vielä ole, tai sitten lopen ruma.

— Erehdyt, veikkoseni; minun sulhaseni on paljoa kauniimpi kuin sinä.

— Saisiko tulla tutuksi sen miehen kanssa?

— Miksikäs ei! Kunhan vain maltat odottaa.

Annesa meni ruokahuoneeseen. Taimenten jälkeen hän tarjosi paistettuja munia sipulin kera ja kantoi lopuksi pöytään makaroneista ja tuoreesta juustosta tehdyn kakun.

— Emme enää osanneet odottaa vieraita, donna Rachele puolusteli luoden ilmeisen häpeävän katseen Ballore Spanuun. Suo siis anteeksi, Ballore, jos kestitykset ovat vähän niin ja näin.

— Tehän kestittäsette minua kuin ruhtinasta! vieras vastasi syöden ja juoden halukkaasti.

Molemmat vanhukset olivat hilpeällä tuulella. Don Simone oli iloinen ja rauhallinen, tai ainakin näytti siltä, mikä Ballorelle oli ennestään tuttua. Mutta ukko Cosimun naurussa oli alakuloinen soraääni, ja sairas vanhuskin,

joka hitaasti pureskeli taimenen vaaleanpunaista, mehevää lihaa, otti osaa keskusteluun ja hymyili ivallisesti, kun vieras puhui Paulusta.

— Kieltämättä, donna Rachele, me kaksi, minä ja poikanne Paulu, olimme aika rasavilleja! Muistan, kuinka Paulu kerran kävi minua tervehtimässä kotikylässäni, eivätkä kummankaan omaiset kuukauden päiviin kuulleet meistä yhtään mitään. Kuljimme juhlasta juhlaan, kylästä toiseen, ratsain koko ajan. Hyväinen aika, millaisia huimapäitä me olimmekaan! Kuinka hassu ihminen onkaan nuorena.

— Aika vintiöitä olitte, mutisi sairias.

— Muistan sen hyvin, donna Rachele vastasi. — Ja kuinka levottomia me olimmekaan! Luulimme, että poliisi oli pannut teidät kiinni.

— Mitä? Vai poliisi! vieras huudahti melkein loukkautuneena. Olimme tosin rasavillejä, mutta silti kelpo poikia. Sen voimme sanoa kaikkien kuullen. Se minun vain on tunnustaminen, että tuhlasimme paljon rahaa.

— Juuri sen tähden, sairias ukko aloitti ärtyisästi, mutta samassa Annesa ojensi hänelle lasin ja katsoi häneen tuimasti, niin ettei ukko uskaltanut jatkaa. Muutoin Ballore Spanu hyvin tiesi, että Paulun nuoruudenhurjastelut olivat lopulta syösseet perheen talouden rappiotilaan, joten sitä ei tarvinnut toistaa.

Donna Rachelen kasvoille levisi varjo, ja ukko Cosimu sanoi:

— Paulu on hyvä, perin hyvänahkainen mies, mutta hän on aina ollut liian iloinen ja ajattelematon. Hän ei koskaan ole pelännyt Jumalaa. Aina hän on huvitellut ja nauttinut elämästä kaikin tavoin.

— Sen kyllä näkee, ettei hän ole syntynyt munkiksi, vieras huomautti. Muutoin ihmisen kai täytyykin

huvitella, niin kauan kuin on nuori ...

— Anteeksi! Minä pidän vielä hauskaa, vaikka olen jo vanha, don Simone virkahti ivallisesti. Hän ei sietänyt, että puhuttiin paha hänen veljenpojastaan vieraiden läsnäollessa, joten hän koetti siirtää keskustelun muihin asioihin.

— Zua, kuule! hän huudahti kääntyen sairaaseen päin, eikö ole totta, että nuoret ovat tähän maailman aikaan vakavampia kuin vanhat?

Ukko ähisi, koetti kohottautua istumaan ja ärähti suuttuneena:

— Nuoretko? Minäkin olen ollut nuori, mutta olin aina vakava. Krimillä tunsin ranskalaisen kapteenin, joka alinomaa sanoi minulle: 'Te sardinialainen olette satavuotias'. Ja ... ja ... La Marmora sanoi minulle taistelun jälkeen ... äh ... ähhäh ...

Yskänpuuska esti häntä jatkamasta. Rachele meni ukon luo, kohotti hänen päätään ja viittasi hänelle rauhoittavasti.

— Voi veikkonen! Cosimu sanoi kohotellen käsiään, miksi noin kiivastut? Etkö huomaa, miten paha se tekee sinulle?

Sairas tahtoi kuitenkin kaikin mokomin puhua, mutta vain muutaman sanan saattoi erottaa hänen kähisevästä soperruksestaan.

— Minä ... Viktor Emanuel ... mitalin ... Balaklava ... minä olen aina tehnyt työtä ... sitävastoin toiset ...

Annesa kulki edestakaisin. Hän oli käynyt hyvin kalpeaksi ja loi vanhukseen vihaa säihkyviä katseita ja kiristeli hampaitaan, koettaen hillitä itseään, ettei purkaisi vihaansa.

Hänen tultuaan takaisin keittiöön köyhä vieras yritti taas laskea leikkiä ja saada Annesan yhtymään

lörpöttelyyn. Mutta tämä vaikeni itsepintaisesti, meni äkkiä pihalle ja viipyi siellä kauan aikaa.

Sitten mies kaatoi itselleen vielä lasillisen viiniä ja etsi katseillaan olkimattoa laskeutuakseen levolle. Hän luuli kuulevansa Annesan puhuvan jonkun miehen kanssa pihalla ja höristi korviaan.

— Hän puhuu paha don Paulusta, palvelijatar kuului sanovan, ja toiset antavat hänen vain paasata! Jospa voisin, paiskaisin hänet vuoteesta lattialle!

— Antaa hänen lasketella lorujaan, miesääni vastasi. Jokainenhan näkee, että hän on tullut uudelleen lapseksi.

Sitten äänet vaikenivat. Vieras luuli kuulevansa suudelman ja värisi ajatellessaan Annesan kaunista suuta.

Nuori renki, jonka musta tukka oli kammattu jakaukselle keskeltä päätä ja jolla oli tummat, parrattomat kasvot, lempeät silmät ja soma suu, astui keittiöön.

— Iltaa, vieras! hän virkkoi istuutuen pöytään.

— Iltaa, toinen vastasi katsoen häneen ilkeästi. Oletko talon renki?

— Olenpa kyllä. Annesa, annatko minulle ruokaa? Tulin näin myöhään, kun olin katsomassa ilotulitusta. Kuinka kaunista se olikaan! Näytti siltä, kuin kaikki taivaan tähdet olisivat sadelleet maahan. Jospa ne olisivat kelvanneet syötäväksi!

Hän nauroi kuin lapsi pannen kauniit ruskeat silmänsä puoliumpeen, ja hänen huuliensa välissä välkkyi kaksi häikäisevän valkoista hammasriviä.

Annesa oli huonolla tuulella, toi hänelle ruokaa pöytään ja meni pihalle.

— Totinen tyttö! vieras tuumi seuraten häntä katseellaan. Kaunis, mutta totinen.

— Turhaan katselet häntä, virkahti renki, joka oli hiukan maistanut. Ei hänestä ole sinulle ...

— Tiedän kyllä. Hän on sinun morsiamesi.

— Mistäs sinä sen tiedät?

— Hän itse sanoi. Ja kuulinhan, että suutelitte toisianne ...

— Vai sanoi hän sinulle niin? renki kysyi ihastuneena. Se on totta, olemme kihloissa. Olemme pikemminkin perheen jäseniä kuin palvelijoita. Niin, Annesa on Decherchien ottotytär.

Ja huomattessaan, että muukalaista suuresti huvitti hänen lörpöttelynsä, renki jatkoi:

— Don Simone on, näetkös, melkein aina ollut tämän kylän vanhin. Ei voi luetella kaikkia hänen hyviä tekojaan. Kaikki köyhät saattoivat sanoa häntä isäkseen, niin suuresti hän heitä auttoi ja rakasti. Kerrankin monta vuotta sitten — minusta ei vielä silloin ollut puremaan leipää — tuli pyhimysjuhlaan vanha kerjäläinen, mukanaan kolmivuotias tyttö. Kuinka ollakaan, mies löydettiin kuolleena kirkon takaa. Tyttö itki, mutta ei osannut selittää, ketä he olivat ja mistä. Silloin don Simone otti lapsen hoiviinsa ja kasvatti hänet omassa perheessään. Monet väittävät, että Annesa oli mannermaalta, toiset luulevat, että kerjäläisvainaja oli ryöstänyt hänet ...

Vieras kuunteli tarkkaavaisesti, mutta rengin viime sanat saivat hänet hymyilemään.

— Kukapa tietää, vaikka hän olisi itse kuninkaan tytär!

— Suusi kiinni! renki Gantine tiuskaisi. Minun kolmea isäntääni mainitaan Kolmeksi kuninkaaksi.

— Miksi?

— Siksi, että heitä on kolme ja että he ovat vanhoja.

— Yksi heistä on sairas. Onko hän don Simonen veli?

— Eihän toki! Gantine veti halveksien huulensa suppuun. Hän on sukulainen. Hän on mies, joka oli mukana sodassa ja jolla on paljon rahoja. Mutta perin

saita! Katsopas, näin hän kuolee, kädet nyrkissä. Hän on asunut täällä kaksi vuotta ja on tehnyt testamenttinsa Rosan, Paulun tytön, hyväksi.

— Onko don Paulu don Simonen poika?

— Ei toki, vaan veljenpoika, don Priamu vainajan poika.

— Kai isäntäväkesi ovat hyvin rikkaita?

— Totta kai, renki valehteli; mutta ennen he olivat vielä rikkaampia.

Samassa Annesa palasi sisään, ja nuori lavertelija vaihtoi puheenaihetta.

— Annesa, tuo mies ei tahdo uskoa, että me menemme naimisiin ensi vuonna. Eikö ole totta, että olemme kasvaneet tässä talossa yhdessä kuin sukulaiset?

— Juodaan siis malja teidän onneksenne! muukalainen huudahti siemaisten lasinsa pohjasta viimeisen viinitilkan.

— Etkö noutaisi meille toista pulloa, Annesa? Tuo nyt! renki rukoili ojentaen hänelle tyhjän pullon. Mutta Annesa käänsi heille selkensä ja aikoi mennä huoneeseen, jossa vanha isäntäväki ja rikas vieras lörpöttelivät ja nauroivat.

Mutta hänen laskeutuessaan ovelle johtavia portaita alkoi autiolta tietä kuulua hevosen kavioiden kapsetta. Hän pysähtyi kuuntelemaan ja sanoi sitten.

— Gantine, se on don Paulu!

Ja Annesa riensi keittiön läpi muistamatta laskea kädestään lautasta pöydälle.

Hetkistä myöhemmin astui keittiöön nuori mies. Hän oli pitkä ja solakka, yllä musta herraspuku ja päässä kova huopahattu.

Gantine kimposi pystyyn.

— Ei, ei Gantine! tulija kielteli tervehdittyään vierasta päännyökkäyksellä, älä riisu satulaa hevosen selästä, se

on aivan hiestä märkänä. Anna sen levähtää hetkinen ja mene sitten ukko Castigun luo, ja vie se huomisaamuna laitumelle.

Hän nosti jalkansa jakkaralle ja kumartui irroittamaan kannusta saappaastaan.

Köyhä muukalainen katseli häntä uteliaasti, ja hänestä isäntä ja renki olivat toistensa näköiset: samanlaiset tummanruskeat kasvot, suuret lempeät silmät, hieman paksut huulet, samanlainen kuoppa leuassa.

Mutta Paulu oli päätään pitempi renkiä ja näytti alakuloiselta ja mieltävältä, jotavastoin Gantine oli hilpeä ja huoleton. Nuoren Gantine rengin huulet olivat punaiset, Paulun taas kelmeät, melkein harmaat.

— Niin! ohjaksien kauppias ajatteli itsekseen, nyt muistan: kummi-isäni Pasquale Sole sanoi minulle kerran, että Decherchit olivat ottaneet palvelukseensa erään perheenjäsenen aviottoman pojan. Don Paulu ja Gantine ovat todennäköisesti veljeksiä.

— Kas tässä! nuori leskimies sanoi ojentaen Gantinelle kannusta, pane se seinälle riippumaan!

Hän meni viereiseen huoneeseen, jossa rikas vieras vastaanotti hänet ilohuudoin. Paulu puristi kättä ja näytti ilostuvan nähdessään vanhan seikkailutoverinsa, mutta donna Rachele ja vanhukset katselivat Paulua ja huomasivat heti, ettei hän tuonut hyviä uutisia.